

Сорока О.В.

к. е. н., доцент, кафедри управління персоналом і економіки праці,

Полякова В.В.

Здобувачка освітньої програми «Економіка та управління в HR-індустрії»

Одеський національний економічний університет

СОЦІАЛЬНА ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Заходи з охорони праці мають подвійний ефект: соціальний та економічний. Їх впровадження спрямоване як на збереження життя і здоров'я працівників, так і на підвищення продуктивності. Робоче середовище, що включає технологічне обладнання, інструменти та меблі, безпосередньо впливає на стан людини протягом робочого дня.

Належні умови праці (рис. 1.1) впливають на ставлення до роботи, настрої, енергію та тривалість працездатності. Умови праці, які забезпечені неналежним чином, призводять до зниження продуктивності, підвищення втомлюваності та помилкових дій і непередбачуваних наслідків.

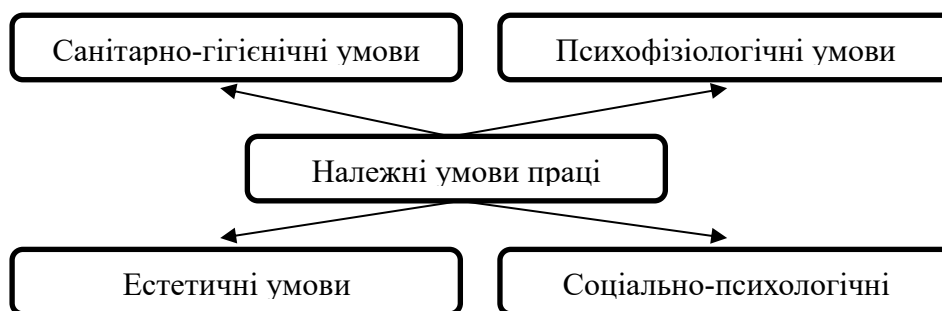


Рис. 1.1 Аспекти належних умов праці

Джерело: складено за [1, с.69]

Економічна ефективність описаних умов праці потрібна для оцінки організаціями своїх заходів щодо охорони праці. Основними завданнями в даному випадку є обґрунтування планових заходів, вибір оптимальних рішень, оцінка фактичної ефективності заходів, аналіз управління процесами, розрахунок інвестицій, визначення системи стимулювання.

Соціальна ефективність визначає рівень витрат на покращення умов праці, зниження травматизму, захворюваності та плинності кадрів на підприємствах і в економіці загалом [2, с. 45]. Розглянемо, за якими показниками визначаються економічна та соціальна ефективність заходів з охорони праці. Для оцінки економічної ефективності використовують показник річної економічної ефективності та термін окупності. Для оцінки соціальної – коефіцієнти: частоти травматизму та захворюваності і тяжкості травматизму та захворюваності [3, с. 38].

Отже, покращення умов праці, підтримання шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища на належному рівні супроводжується не лише

соціальним, а й економічним ефектом. Розглянемо, який позитивний вплив дають дані аспекти (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Якісні риси ефективності заходів з охорони праці

	Економічна ефективність	Соціальна ефективність
Якісні характеристики та результати	Подовження періоду професійної діяльності	Оптимізація робочого простору
	Підвищення продуктивності праці	Зниження шкідливих впливів
	Зниження витрат на компенсації	Зміцнення корпоративних традицій
	Зменшення витрат через травматизм	Медичне забезпечення
	Оптимізація використання робочого часу	Гарантії безпечних умов праці

Джерело: складено за [2, с.46]

Економічна ефективність заходів з охорони праці визначається співвідношенням між покращенням умов праці та витратами на їх впровадження. У результаті подовжується період діяльності, підвищується продуктивність, знижуються витрати на нещасні випадки, пільги, компенсації. Економічна цінність охорони праці вимірюється результатами, отриманими за зміни соціальних показників при поліпшенні умов праці [4, с. 45].

Взаємозв'язок соціального та економічного ефектів є синергетичним: соціальні покращення створюють економічні вигоди, економічні результати забезпечують соціальний розвиток, формуючи позитивний цикл. Прості рекомендації щодо підвищення ефективності можуть дати значні результати для підприємств (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Рекомендації щодо підвищення соціальної та економічної ефективності

	Рекомендації	Результати
Економічна ефективність	Впровадження автоматизованих систем контролю безпеки	Зниження витрат на ліквідацію наслідків аварій та травм
	Інвестування в сучасне безпечне обладнання	Зменшення простоїв виробництва через несправності або аварії
	Проведення регулярного аудиту та оцінки ризиків	Оптимізація витрат на страхування та компенсації
	Розробка системи економічного стимулювання безпечної праці	Підвищення продуктивності праці за рахунок зменшення травматизму
Соціальна ефективність	Організація регулярних тренінгів з охорони праці та техніки безпеки	Підвищення рівня обізнаності та відповідальності працівників
	Забезпечення працівників якісними засобами індивідуального захисту	Зниження рівня професійних захворювань та травматизму
	Створення ефективної системи реагування на інциденти	Підвищення довіри працівників до системи охорони праці
	Залучення працівників до процесу розробки та впровадження заходів безпеки	Посилення корпоративної культури та підвищення лояльності персоналу

Джерело: складено авторами

Належні умови праці, що включають санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, естетичні та соціально-психологічні аспекти, безпосередньо впливають на ставлення до роботи, настроїв, енергію та тривалість працездатності персоналу.

Для підвищення економічної ефективності охорони праці важливо зосередитись на впровадженні сучасних технологій, оптимізації процесів та інвестиціях у безпеку. Це допомагає зменшити витрати, пов'язані з нещасними випадками та простоями. Зокрема, впровадження автоматизованих систем контролю безпеки суттєво скорочує витрати на ліквідацію наслідків аварій та травм. Регулярний аудит та оцінка ризиків дозволяють оптимізувати страхові витрати та компенсації. Розробка системи економічного стимулювання безпечної праці також сприяє зростанню продуктивності через зменшення травматизму.

Соціальна ефективність охорони праці досягається шляхом підвищення обізнаності працівників, формування культури безпеки та їх активного залучення до процесів охорони праці. Проведення регулярних тренінгів з охорони праці та техніки безпеки підвищує рівень усвідомленості та відповідальності персоналу. Ефективна система реагування на інциденти зміцнює довіру працівників до заходів з охорони праці. Залучення персоналу до розробки та впровадження заходів безпеки посилює корпоративну культуру та підвищує лояльність.

Охорона праці має комплексний характер, де соціальні та економічні аспекти взаємодоповнюють один одного. Забезпечення безпечних умов праці підвищує продуктивність, знижує витрати та покращує репутацію підприємства. Це, в свою чергу, сприяє сталому розвитку організації, залученню кваліфікованих фахівців та загальному підвищенню якості життя працівників.

Список літератури

1. Бурковський В. Теоретичні основи забезпечення сприятливих умов праці. *Інноваційний потенціал сучасної науки* : зб. наук. пр. всеукр. наук.-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 18 трав. 2023 р. С. 68. URL: <https://kafturyzmu.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/zbirnyk-2.pdf#page=68> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Didur K., Dmitryuk S. Economic efficiency of implementing working measures. *Agrosvit*. 2020. № 5. С. 45. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.5.43> (дата звернення: 10.10.2024).
3. Полукаров Ю. Специфіка методології прогнозування виробничого травматизму та професійної захворюваності. *Екологія та охорона праці*. 2021. № 5. С. 36–42. URL: <https://doi.org/10.20535/2707-2096.5.2021.230702> (дата звернення: 10.10.2024).
4. Дмитрюк С. П. Соціальна та економічна ефективність заходів з охорони праці. *Актуальні питання науки, освіти та технологій в умовах сучасних викликів* : Міжнар. наук.-практ. конф. Кременчук, 2023. С. 45. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/59035/1/9%20травня_1_частина.pdf#page=45 (дата звернення: 10.10.2024).